

ประเพณี 12 เดือน

ในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม
เพื่อความอยู่รอดของคน

สุจิตต์ วงษ์เทศ

ประเพณีพิธีกรรม มีขึ้นเพื่อความอยู่รอดของคนด้วยวิธีจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่มี **“อำนาจเหนือธรรมชาติ”** ควบคุมอย่างเข้มงวด

อำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นจินตนาการที่เกิดจากความกลัวและความไม่รู้ของคน เช่น ไม่รู้ว่าทำไมฝนตก แดดออก พายุร้อง พายุผ่า น้ำขึ้น น้ำลง น้ำแล้ง ฯลฯ

ความกลัวและความไม่รู้ต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความเชื่อ คือเชื่อว่าปรากฏการณ์ทั้งหมดเกิดจากการกระทำของอำนาจเหนือธรรมชาติที่เรียกกันอย่างสมมุติด้วยภาษาปากของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของอุษาคเนย์ว่า **ผี** หรือ **สง** (อีกนานต่อมา เมื่อรับศาสนาจากชมพูทวีปหรืออินเดียจึงเรียกด้วยคำศักดิ์สิทธิ์ว่า **เทวดา**)

ความเชื่อทุกอย่างเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่มีพลังผลักดันให้เกิดศาสนาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งต่อมา ฉะนั้นคนเราจึงอธิบายระบบความเชื่อหรือศาสนา

ไปต่างๆ นานาตามความเข้าใจของแต่ละบุคคล หรือแต่ละกลุ่มชน เช่น อาจารย์ศรีศักร วัลลิโภคม อธิบายว่า นักมานุษยวิทยาของศาสนาในฐานะที่เป็น**ระบบความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ** เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่พบเฉพาะในสังคมมนุษย์ ครอบคลุมถึงความเชื่อ ในระบบจักรวาล และค่านิยม (ประเพณีสิบสองเดือน : พิธีกรรมที่เปลี่ยนไป รายงานการวิจัยของรองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภคม และคณะ เมื่อ พ.ศ. 2544)

นอกจากนั้น อาจารย์ศรีศักรยังอธิบายต่อไปอีกว่า “ระบบความเชื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือเพื่อความอยู่รอด ความเชื่อจึงเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ เพื่อเป็นแบบแผนในวิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งในด้านดี เช่น การปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องผีปู่ตาเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม ในส่วนด้านร้าย เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์บางประการ”

ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ (คือ ผี) และในศาสนา (เช่น ฮินดู พุทธ ฯลฯ) ล้วนมีลักษณะ**นามธรรม**อยู่ในสำนึกของแต่ละบุคคล ซึ่งมองไม่เห็น และจับต้องไม่ได้ ด้วยเหตุนี้เองคนเราจึงแสดงออกอย่างเป็น**รูปธรรม**ให้มองเห็นและจับต้องได้ด้วย**พิธีกรรม** ตามความเข้าใจและความปรารถนา อันเกิดจากพื้นฐานความเชื่อของบุคคลและกลุ่มชนตามกาลเวลาและสถานที่ที่ต่างกัน

พิธีกรรม ก็คือพฤติกรรมที่คนในชุมชนแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยพื้นฐานและสำนึกตามระบบความเชื่อและศาสนาที่แตกต่างกันไปในทุกสังคมของโลก แต่มีความประสงค์คล้ายคลึงกันหรือเหมือนๆ กัน คือ เพื่อดำรงชีวิตอยู่รอดคร่วมกัน แล้วต่างก็ทำต่อเนื่องประจำจนเป็น**ประเพณี**

ชีวิตคนเราตั้งแต่ยุคดั้งเดิมตึกคำบรรพต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ มากมาย เช่นเกี่ยวข้องกับคนและชุมชน เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแวดล้อม ฯลฯ ที่ล้วนต้องมีพิธีกรรมร่วมกันทั้งนั้น จึงแบ่งกว้างๆ เป็น 2 อย่างสำคัญคือ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย และประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน

ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน มีเหตุจากคนเราต้องพึ่งพาธรรมชาติที่ปรวนแปรไม่แน่นอน แต่มีช่วงเวลาแน่นอนที่ธรรมชาติจะย้อนกลับเหมือนเดิมใน 1 ปี ที่ต่อมาภายหลังแบ่งเป็น 12 เดือน คนเราสังเกตจากประสบการณ์ว่าธรรมชาติมีความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยเป็นช่วงๆ เรียกตามลักษณะธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงว่า**หน้าเกี่ยวข้าว**คอนน้ำลต **หน้าทำนา**ตอนน้ำหลาก เป็นต้น แต่ภายหลังเรียกตามภาษาทางศาสนาจากชมพูทวีป

(อินเดีย) ว่า **ฤดู** เช่น ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว เป็นต้น เลยต้องทำพิธีกรรมเพื่อความอยู่รอดทุกๆ เดือนอย่างต่อเนื่อง จนเรียกกันต่อมาว่า **ประเพณี 12 เดือน**

เมื่อยก่องราชสำนักให้มีขึ้นใน**“รัฐ”** หรือราชอาณาจักร บรรดาชนชั้นสูงก็ปรับประเพณีพิธีกรรมของชุมชนตึกตำบรรพ์เอาไปใช้งานในราชสำนักเหมือนชุมชนคนพื้นเมือง แต่เรียกชื่อให้ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นว่า **พระราชพิธี 12 เดือน**

คนกับธรรมชาติ

ประเพณี 12 เดือน มีขึ้นจากคนต้องพึ่งพาธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดตลอดปีมี 12 เดือน

ประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้เริ่มมีพัฒนาการขึ้นพร้อมๆ กับพัฒนาการของคนทางสังคมกลุ่มเล็กๆ ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติอย่างเดียวเท่านั้น เพื่อแสวงหาอาหารตามธรรมชาติด้วยเทคโนโลยีต่ำๆ เช่น หาพืชพันธุ์ผลหมากรากไม้ตามฤดูกาล ลำสัตว์บก-น้ำ ฯลฯ โดยโยกย้ายร่อนเร่ราวพรวนไพรพเนจรไปตามแหล่งอาหาร บางทีก็ตั้งหลักแหล่งตามเพิงผาถ้ำถ้ำไฟชั่วคราว

ถึงราว 5,000 ปีมาแล้ว คนบางพวกเริ่มตั้งหลักแหล่งแห่งหนบนพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีประสพการณ์สั่งสมทำเกษตรกรรมเลี้ยงตนเองได้อย่างที่เรียกว่า**“เศรษฐกิจยังชีพ”** เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าว ฯลฯ เลยรวมกลุ่มกันตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอย่างถาวร แล้วไม่ต้องร่อนเร่พเนจรไปที่อื่นอีก ถึงกระนั้นก็ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นสำคัญโดยเฉพาะน้ำฟ้าฝนที่คนเข้าใจ (ด้วยความไม่รู้) ว่าควบคุมโดย**“ผี”** ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งมีชื่อสมมุติเรียกต่างๆ กัน เช่น ผีแถน ผีฟ้า ผีมด ผีเม็ง ฯลฯ (คนในตระกูลลาว-ไทย ยกย่องผีแถน ผีฟ้า เป็นใหญ่สุด บางที่เรียกรวมๆ ว่า **ผีฟ้าพญาแถน** แล้วมีคำบอกเล่าเก่าแก่ถ่ายทอดปากต่อปากสืบมาจนปัจจุบัน)

พลังอำนาจธรรมชาติแสดงออกเป็นปรากฏการณ์ เรียกว่า**ปรากฏการณ์ธรรมชาติ** เช่น แดดออก ฝนตก พายุร้อง พายุผ่า น้ำขึ้น น้ำลง น้ำแห้ง น้ำหลาก ฯลฯ เป็นสิ่งที่คนควบคุมไม่ได้ แม้คนจะฝึกฝนตนเองจนมีความรู้ความชำนาญทางการผลิต เช่น ทำไร่ ทำนา ทอผ้า ตีเหล็ก ตีหม้อ ก่อบ้าน ฯลฯ ได้ แต่กับปรากฏการณ์ธรรมชาติจนถึงศัตรูพืชพันธุ์ที่ทำลายผลผลิตเป็นประจำนั้น คนควบคุมไม่ได้ ถ้าหนดกฎเกณฑ์หรือบงการไม่ได้ คนเลยต้องพึ่งพา**“อำนาจ”** ลึกลับศักดิ์สิทธิ์คือ **“ผี”** ที่เชื่อว่ามีเหนือธรรมชาติให้ช่วยคุ้มครองป้องกันและ

บันดาลให้เกิดมีสิ่งทีุ่คนต้องการ คือ ความมั่นคงปลอดภัย และความอุดมสมบูรณ์ในพืชพันธุ์ธัญญาหารเพื่อชีวิตรอด แม้จะไม่ได้ตามต้องการทั้งหมด แต่ทำให้เกิดความมั่นใจทางจิตวิญญาณว่าผลผลิตทางเกษตรกรรมจะอุดมสมบูรณ์ ตามที่คาดหวังพึ่งพา โดยวิงวอนและร้องขอด้วยความอ่อนน้อมและยอมจำนนต่อธรรมชาติที่เรียก**พิธีกรรม**

เมื่อคนต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเพื่อความอยู่รอด คนเราก็ต้องเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงในรอบปีของธรรมชาติด้วย จะได้วิงวอนร้องขอหรือเอาอกเอาใจ“ผี” ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติได้ถูกต้องและแม่นยำ คนจึงต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ที่สั่งสมสืบทอดกันมายาวนานกว่าธรรมชาติมีฤดูกาลต่างๆ เช่น ฤดูแล้ง ฤดูฝน หรือฤดูเพาะปลูก ฤดูเก็บเกี่ยว เป็นต้น ส่งผลให้เกิดพิธีกรรมตามฤดูกาลนั้นๆ ในรอบปี แล้วทำกันเป็น**ประเพณี** มีคล้ายคลึงกันทั่วไป จะต่างกันบ้างในรายละเอียดของช่วงเวลาในท้องถิ่นที่มีปรากฏการณ์ต่างเวลากัน

ต่อมาราว 3,000 ปีมาแล้ว คนทั้งหลายในภูมิภาคอุษาคเนย์โบราณ (มีพื้นที่กว้างขวางกว่าในปัจจุบัน คือรวมดินแดนทางตอนใต้ของจีนตั้งแต่มณฑลยูนนาน กวางสี กวางตุ้ง ลงไปถึงหมู่เกาะฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียทั้งหมด) ก็สร้างสัญลักษณ์เป็นอนุสรณ์ใช้ในพิธีกรรมเพื่อความอยู่รอดขึ้นมา เช่น กลองทอง (หรือฆ้องบั้ง หรือตั้งเจียง) ภายหลังต่อมาคนกลุ่มหนึ่งเรียกในเอกสารว่ามโหระทึก ทำด้วยโลหะสัมฤทธิ์ ใช้ตีประโคมสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติเพื่อขอฝนมาทำนา และขอให้น้ำลดเพื่อเกี่ยวข้าว เป็นต้น บางกลุ่มยังใช้ตีประโคมเป็นสัญลักษณ์สืบจนทุกวันนี้

ครั้นถึงเมื่อราว 1,500 ปีมาแล้ว หรือราว พ.ศ. 1000 ชาวมณฑลชิวี (อินเดียโบราณ) เอาศาสนาทั้งพราหมณ์และพุทธมาเผยแพร่ให้ชนชั้นผู้นำของคนพื้นเมืองทางสุวรรณภูมิหรืออุษาคเนย์โบราณที่อยู่ใกล้ทะเลชนชั้นนำเหล่านั้นก็รับไว้ แล้วเลือกพิธีกรรมของพราหมณ์-พุทธมาปรับใช้ โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดัดแปลงให้เข้ากับพิธีกรรมพื้นเมืองดั้งเดิม เช่น สงกรานต์ ตูษจนถึงสวดมนต์ไหว้พระ เลี้ยงพระ ฯลฯ ทำให้พิธีกรรมดั้งเดิมของคนพื้นเมืองที่มีแต่ผี-สาง ก็กลายเป็นผี-พราหมณ์-พุทธ ประปนกันจนแยกไม่ออกสืบถึงปัจจุบัน

พิธีพราหมณ์จากชัมพูทวีป เช่น สงกรานต์ เริ่มมีในราชสำนักของรัฐโบราณที่อยู่ใกล้ทะเลก่อน ต่อมาค่อยๆ แพร่หลายจากราชสำนักโดยผ่านพิธีพุทธไปสู่ท้องถิ่นที่มีผีอยู่แล้ว นานเข้าสงกรานต์ก็มีทั้งผี-พราหมณ์-พุทธกลายเป็นพิธีขึ้นปีใหม่เหมือนพราหมณ์ชัมพูทวีป แล้วกระจายไปทุกบ้านทุก

เมืองทั้งภูมิภาคอุษาคเนย์จนถึงบ้านเมืองภายในที่อยู่ห่างทะเล เช่น ลีบสอง ฟันนาในจีนตอนใต้ แต่ละบ้านเมืองก็อ้างว่าเป็นประเพณีดั้งเดิมของตนโดยไม่รู้ตัวแท้จริงแล้วรับจากพราหมณ์ชมพูทวีปมาปรับใช้ตั้งแต่ราว พ.ศ. 1000 เป็นต้นมา

ดิน น้ำ ลม ไฟ

ปรากฏการณ์ธรรมชาติมีความสำคัญมาก ทั้งต่อความอยู่รอดของคน ชุมชน บ้านเมือง จนถึงราชอาณาจักร จะเห็นจากคำทำนายเหตุร้ายหรือดี ล้วนขึ้นกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ มีกรณีตัวอย่างอยู่ในเพลงยาวพญาภรณ์ กรุงศรีอยุธยา ว่า

คือเดือนดาวดินฟ้าจะอาเพศ
มหาเมฆจะดุ๊กเป็นเพลิงกาฬ
 ฯลฯ

อุบัติเหตุเกิดทั่วทุกทิศาน
เกิดนิมิตพิศดารทุกบ้านเมือง

ในลักษณะทำนายไว้บ่หอนผิด
ไม่ใช่เทศกาลร้อนก็ร้อนระงม
ไม่ใช่เทศกาลหนาวก็หนาวพัน
ทุกคืนไม้ห้อยหม้อสำราญพิศ
 ฯลฯ

เมื่อพินิศพิศดูก็เห็นสม
ไม่ใช่เทศกาลลมลมก็พัด
ไม่ใช่เทศกาลฝนฝนก็อุบัติ
เกิดวิบัตินานาทั่วสากล

ทั้งอายุจะถอยเคลื่อนจากเดือนปี
ทั้งพืชแผ่นดินจะผ่นไป
ทั้งพืชพรรณว่านยากก็อาเพศ
จวงจันทน์พรรณไม้อื่นหอมรส
ทั้งข้าวที่จะยากหมากจะแพง
จะบังเกิดทรพิศมิกสถัญญ์

ประเวณีจะแปรปรวนตามวิสัย
ผลหมากรากไม้จะถอยรส
เคยเป็นคุณวิเศษก็เลื่อมหมด
จะถอยถดไปตามประเพณี
สารพัดจะแห้งแล้งเป็นถั่วถื่นถึ
ฝูงผีจะวิ่งเข้าปละมคน

จะเห็นว่าธรรมชาติที่กำหนดชีวิตคน ชุมชน บ้านเมือง และราชอาณาจักร คือ ดินกับฟ้า และน้ำกับลม เรียกรวบๆ ว่า **ดิน น้ำ ลม ไฟ** ปัจจุบันก็คือ **มรสุม** นั่นเอง อาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม อธิบายไว้แล้ว (คำนำเสนอในหนังสือคนไทยอยู่ที่นั่น ที่อุษาคเนย์ ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับสำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม พิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2537) ดังนี้

“ถ้ามองผ่านคำว่า **‘มรสุม’** ก็จะแลเห็นภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออุษาคเนย์ได้กว้างขวางและครอบคลุมมิติทางสังคม และวัฒนธรรม

ได้ชัดเจน โดยเฉพาะทำให้แลเห็นว่าอาณาบริเวณทางตอนใต้ของประเทศจีน เช่น มณฑลยูนนาน กวางสี และกวางตุ้งนั้นนับเนื่องในเขตมรสุมชีวิตของผู้คนในบริเวณนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมเช่นเดียวกันกับผู้คนในอินโดจีนไทยพม่า และบรรดาพวกที่อยู่ในหมู่เกาะ

ความสำคัญของมรสุมหรือลมมรสุมก็คือพัดพาฝนมาตกเป็นประจำตามฤดูกาล รวมทั้งอาจทำให้เกิดร่องมรสุมจนเป็นพายุที่ทำให้เกิดน้ำท่วมด้วยประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งก็คือเป็นลมที่พัดสม่ำเสมอตามฤดูกาลจนเป็นประโยชน์แก่การคมนาคมทางทะเล ทำให้ผู้คนในภูมิภาคนี้เดินทางไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน และสามารถเดินทางออกไปค้าขายกับภายนอก รวมทั้งการช่วยให้ผู้คนจากภายนอกเดินทางเข้ามาค้าขายกับคนภายในโดยไม่ยากเพราะฉะนั้น ทั้งฝนและลมจึงมีบทบาทมากต่อพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในภูมิภาคนี้ ซึ่งสามารถเห็นได้จากพิธีกรรมและระบบสัญลักษณ์ในทางศาสนาและไสยศาสตร์ที่ผู้คนในภูมิภาคนี้ปฏิบัติกัน

พิธีกรรมในระบบความเชื่อที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมก็คือ**พิธีกรรมที่เนื่องในความอุดมสมบูรณ์** สิ่งที่ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ได้ก็คือ**น้ำฝน**

เพราะฉะนั้น พิธีขอฝนจึงเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ที่สำคัญ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวอุษาคเนย์ร่วมกันทีเดียว จึงมีทั้งพิธีกรรมที่มีมาแต่เดิมก่อนการรับศาสนาใหญ่ๆ เช่น ฮินดู พุทธ และอิสลาม”

พิธีขอฝน เพื่อการทำมาหากินทางการเกษตรกรรมของผู้คนในภูมิภาคอุษาคเนย์โบราณ เริ่มมีมาก่อนรับศาสนาพราหมณ์-พุทธ จากชมพูทวีป (อินเดียโบราณ) เป็นพิธีแสดงความอ่อนน้อมยอมจำนน แล้ววิงวอนร้องขอต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ที่คนดึกดำบรรพ์เมื่อราว 3,000 ปีมาแล้ว เชื่อว่า**กบหรือคางคก** สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่บันดาลให้เกิดฝนได้ จึงทำรูปกบไว้เช่นสรวงบุษabanหน้ากลองมโหระทึก มีพิธีกรรมบูชากบในลักษณะต่างๆ กัน เช่น ให้คนเขียนลายตามเนื้อตัวและแขนขาเหมือนผิวหนังกบ (ต้นกำเนิดลายสัก) แล้วทำท่าทางเป็นกบในพิธีบูชาบ ฯลฯ ดังเห็นในหมู่ชนชาติจ้วงแห่งมณฑลกวางสีในจีน แล้วมีค้ำบอกเล่าหรือนิทานกำกับด้วยความเชื่ออย่างเดียวกันนี้ยังมีที่อื่นๆ เช่น เรื่องพญาคนคาก (คางคก) ของกลุ่มชนบริเวณสองฝั่งโขง เป็นเหตุให้มีประเพณีจุดบั้งไฟขอฝนตามชุมชนหมู่บ้านทั่วไปจนถึงสิบสองพันนาในจีน

ฤดูกาล วัน เดือน ปี

มรสุมเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ก่อตัวขึ้นในทะเลจีนตอนเหนือ แล้วพัดพาฝนเข้ามาแผ่นดินใหญ่ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของจีน จากนั้นค่อยๆ เลื่อนลงมาทางทิศใต้จนถึงอ่าวตังเกี๋ย ทำให้เกิดฝนตกแผ่กระจายทั่วไปเป็นบริเวณกว้างที่มรสุมพัดผ่าน ส่งผลให้พื้นที่แถบนั้นมีฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไปจนทั่วไปถือเป็นหน้าหนาว หรือฤดูทำนา

ครั้นหมดมรสุมก็เป็นเวลาที่พืชพันธุ์ธัญญาหารเติบโตเต็มที่ ต้นข้าวออกรวงสะพรั่งเต็มท้องทุ่งทองนา ถึงเวลาเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ปลูกไว้ตั้งแต่ฤดูทำนา

ช่วงเวลาที่พืชพันธุ์ธัญญาหาร โดยเฉพาะข้าวออกรวงเหลืองแก่เต็มที่นี้เอง คนยุคดั้งเดิมเริ่มแรกเลยเรียกช่วงเวลานี้ตั้งแต่ฤดูปลูกข้าวคราวก่อนถึงคราวนี้ว่า **ข้าว** แต่คนยุคนั้นออกเสียงและสะกดว่า **เข้า** (แต่ปัจจุบันคือข้าว) มีความหมายว่า **ปี** หรือ 365 วัน (โดยเฉลี่ย) เพราะทำนาปลูกข้าวอย่างพึ่งพาธรรมชาติได้ปีละครั้งเดียวเท่านั้น คำว่า**เข้า**มีความหมายว่า**ปี**ตั้งแต่ครั้งนั้น

มีตัวอย่างอยู่ในกฎหมายลักษณะพยาน ยุคต้นกรุงศรีอยุธยา มีคำว่า **“เด็กเจ็ดเข้า เฒ่าเจ็ดสิบ”** จะเชื่อถือเป็นพยานไม่ได้ เพราะ **“เด็กเจ็ดเข้า”**อายุน้อยไปยังไม่รู้ความ ส่วน **“เฒ่าเจ็ดสิบ”** ก็อายุมากไปจนความทรงจำเลอะเลือนแล้ว คำว่า **“เด็กเจ็ดเข้า”** คือ เด็กอายุเจ็ดปี หรือเจ็ดขวบ บางทีเรียกควบว่า **ขวบปี** นั่นเอง ฉะนั้นคำว่า**เข้า**ตรงนี้หมายถึง**ปี** ที่มี 365 วัน (โดยเฉลี่ย)

ช่วงเวลามรดมรสุม แต่น้ำฝนจากมรสุมย้งนองท่วมทุ่งนาเต็มที่ เพราะมีน้ำป่าซึมซับหนุนเนื่องไม่ขาด ขณะเดียวกันในทุ่งนาก็มีต้นข้าวออกรวงเหลืองแก่พร้อมเก็บเกี่ยว ทั้งหมดนี้เป็นความอุดมสมบูรณ์ที่จะยังชีพให้คนอยู่รอด เพราะมีข้าวเป็นอาหารกินได้อีกปีหนึ่งข้างหน้า คนจึงพร้อมใจกันถือเป็นกำหนดเวลา **“ขอขมา”** อานาจเหนือธรรมชาติ คือผีที่บันดาลให้น้ำฟ้าพาฝนพืชพันธุ์มั่งคั่งเต็มทุ่งนา และเพื่อบอกกล่าวปวงผีว่าจะขอเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์เหล่านั้นไปกินเพื่อชีวิตครอบครัวต่อไปอีก 365 วัน หรือ 1 ปี (เข้า)

ช่วงเวลา **“ขอขมา”** ตรงนี้ คนยกย่องให้เป็นเริ่มต้น **“เข้าใหม่”** (หรือข้าวใหม่) เพราะเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวในทุ่งนาไว้กินเป็นอาหารแล้ว ส่วนหนึ่งต้องคัดเลือกรวงข้าวดีๆ สวยๆ งามๆ ที่มีเมล็ดขาวอวบๆ และหนาแน่นไว้เป็น **“พันธุ์”** ใช้ปลูกในฤดูทำนาใหม่ถัดไป

คำว่า **“เข้าใหม่”** เริ่มฤดูกาลใหม่ ตรงกับปัจจุบันว่า **ปีใหม่** ที่แบ่ง

เป็นวัน เป็นเดือน จึงนับเดือนที่จะได้“เข้าใหม่”เป็นเดือนแรก หรือเดือนที่หนึ่ง ซึ่งคนแต่ก่อนเรียก **เดือนอ้าย** เพราะคำว่า “อ้าย” แปลว่า **หนึ่ง** ถึงวันแรม 1 ค่ำ เป็นขึ้นเดือนอ้ายของเข้าใหม่ (เข้าปีใหม่) หรือปีใหม่ คือเมื่อพ้นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ลอยกระทง ก็ขึ้นปีใหม่ ต้องเปลี่ยนปีนักษัตรใหม่ในวันนี้ เฉลี่ยตามปฏิทินสุริยคติจะอยู่ราวๆ เดือนพฤศจิกายนของทุกปี

ต่อมาอีกนานทางราชการได้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ตามคติพราหมณ์ชมพูทวีป (อินเดีย) คือ**สงกรานต์** เดือน 5 ราวกลางเดือนเมษายน ปัจจุบันถือตามปฏิทินสากลเป็นมกราคม

จาก คำนำเสนอ ในหนังสือ ประเพณี 12 เดือน สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์เมื่อ